

Lausunto

24.01.2023

MV/1/03.00.00/2023 1 (4)

Eduskunnan hallintovaliokunta
Aurorankatu 6
00102 EDUSKUNTA

Viite HE 108/2022 vp lausuntopyyntö

Asia **Hallituksen esitys eduskunnalle kirkkolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Museoviraston lausuntoa kirkkolakia ja siihen liittyviä lakeja koskevasta hallituksen esityksestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kirkolliskokouksen ehdotuksen perusteella valmisteleva hallituksen esitys HE 108/2022 kirkkolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle 30.6.2022 kirkolliskokouksen ehdotuksen mukaisena.

Museovirasto esittää kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön näkökulmasta lausuntonaan seuraavan.

Uusi lupamenettely

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että evankelis-luterilaisen kirkon hallinnossa luovutaan kokonaisvaltaisesti alistusmenettelystä. Kirkollisen rakennussuojelun turvaamiseksi alistusmenettelyn sijalle ehdotetaan lupamenettelyä, jossa lupaviranomaisena toimisi kirkkohallitus. Sen lisäksi seurakuntien olisi jatkossakin huolehdittava maankäyttö- ja rakennuslain (mahd. rakentamislain) sekä muinaismuistolain edellyttämien lupien hakemisesta.

Kirkkolakiesityksen tarkoittama lupa vaadittaisiin mm. uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamiseen tai hankkimiseen sekä suojellun kirkollisen rakennuksen korjaukseen, käyttötarkoituksen muutokseen tai sen käytöstä luopumiseen. Lupamenettelyllä varmistettaisiin, että suunnitellut toimet eivät vaaranna suojeltua rakennusta tai että suojellun rakennuksen käytöstä ei luovuta perusteettomasti. Lupaannettaisiin liittää suojelun tavoitteita turvaavia ehtoja (3 luku, 21 §).

Museovirasto on aiemmin, 8.11.2018 kirkkohallitukselle antamassaan lausunnossa todennut, että lupamenettely turvaa alistusmenettelyä vastaavalla tavalla jo suojellun kirkollisen rakennusperinnön säilymisen. Virasto kuitenkin huomautti, ettei lupamenettely kuitenkaan koske tapauksia, joissa kirkollinen rakennus ei ole suojeltu. Näissäkin tapauksissa seurakunnan olisi silti pyydettävä asiasta Museoviraston lausunto, jos kirkollinen rakennus on otettu käyttöön vähintään 50 vuotta sitten.

Kirkollisten rakennusten suojelu ja lausuntomenettelyt

Kirkollisten rakennusten suojelun tavoitteita, suojelun kohdentumista, aloiteoikeutta ja suojelun lakkaamispäätöstä koskeviin pykäliin ei ole esitetty sisältömuutoksia (3 luku, 22 § ja 24 §). Suojeltujen kirkollisten rakennusten korjaussuunnitelmien seuranta olisi esityksen

mukaan vastaisuudessakin keskitetty yhdelle viranomaiselle eli Museovirastolle. Museovirasto voisi edelleen antaa ohjeita suojeltua kirkollista rakennusta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulisi jatkossakin pyytää Museoviraston lausunto suunnitelmasta, joka koskee suojellun tai vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka käyttötarkoituksen muuttamista. Esityksen pykäläkohtaisten perustelujen mukaan lausunto tulisi pyytää myös silloin, kun on epäselvää, merkitseekö suunnitelma kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista. Em. menettelyiden lisäksi lausunnon antamiseen olisi edelleen annettava tilaisuus Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle, jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla, tai saamelaiskäräjille, jos rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. (3 luku, 23 §).

Käytännössä olisi mahdollista, että seurakunta voisi Museoviraston lausunnon vastaisesti toteuttaa suunnittelemansa olennaisen muutoksen suojelun ja lupamenettelyn ulkopuolella olevassa, 50 vuotta vanhemmassa kirkollisessa rakennuksessa. Tällaisessa tilanteessa Museovirastolla olisi mahdollisuus nykyiseen tapaan tehdä kirkkohallitukselle aloite kyseisen kirkollisen rakennuksen suojelemiseksi, mikäli se olisi rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta perusteltua. On huomattava, että kirkollisten rakennusten kiinteää sisustusta, maalauksia ja taideteoksia on mahdollista turvata ainoastaan kirkkolain menettelyin.

Aiemmissa lausunnoissaan (2018) sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että Museovirasto kiinnittivät huomiota siihen, ettei kirkkohallituksella silloisen luonnoksen mukaan olisi mahdollisen suojeluasian vireille tultua ollut mahdollisuutta estää suunniteltujen olennaisten muutosten toteuttamista. Hallituksen esitykseen 25 §:än on nyt lisätty momentti, jonka mukaan kirkkohallitus voisi kieltää kirkollisessa rakennuksessa tehtävän muutos- tai korjaustyön, jos siihen ei ole saatu 21 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa tai jos on tehty aloite kyseisen rakennuksen suojelemiseksi. Museovirasto pitää kyseistä momenttia kirkollisen kulttuuriperinnön säilymisen kannalta varsin tärkeänä. Kieltoa koskeva päätös voitaisiin panna täytäntöön valituksesta huolimatta. Esitetty menettely on verrattavissa rakennusperintölain vaarantamiskieltoon.

Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus

Lakiesityksen 12 luvun 9 §:n mukaan Museovirasto saisi tehdä oikaisuvaatimuksen ja kirkollisvalituksen kirkkohallituksen päätöksestä, joka koskee lupaa suojellun kirkollisen rakennuksen muuttamiseen, purkamiseen tai sen käyttötarkoituksen muuttamiseen (12 luku 9 §, vrt. myös 3 luvun 21 §:n 3 mom. kohta 3). Esityksen mukaan virasto saisi em. menettelyin hakea muutosta myös kirkollisen rakennuksen suojeluasialla ja suojelun lakkauttamista koskevaan kirkkohallituksen päätökseen (12 luku 9 §, vrt. myös 3 luvun 22 §:n 2 mom. ja 24 §). Valitus kirkkohallituksen päätöksestä voitaisiin tehdä ainoastaan laillisuusperusteilla.

Myös lupaa hakeneella viranomaisella ja seurakunnan jäsenellä olisi esityksen mukaan mahdollisuus hakea muutosta kirkkohallituksen päätöksestä. Muutosta päätökseen olisi haettava hallinto-oikeudelta ja muutoksenhaku aika alkaisi vasta sen jälkeen, kun lupa-asia olisi ratkaistu.

Muita huomioita

Seurakunta laatii hautausmaakaavan ja hautausmaan käyttösuunnitelman yhteistyössä kunnan rakennusvalvontaviranomaisten kanssa. Esityksen 35 §:ssä säädettäisiin, ettei hautausmaakaavaa ja hautausmaan käyttösuunnitelmaa enää alistettaisi tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Sekä päätökset hautausmaakulttuurin vaalimisesta että niiden seuranta jäisivät näin (sankarihauta-alueita lukuun ottamatta) yksinomaan seurakunnalle, sillä hautausmaakaava on käytännössä ainoa tapa tarvittaessa

turvata yksittäisten arvokkaiden hauta-alueiden ja hautamuistomerkkien säilyminen. Pienin henkilöstöresurssein toimivien rakennusvalvontaviranomaisten ja alueellisten vastuumuseoiden ohella myös kirkkohallituksen tulisi edelleen voida suunnata seurakunnille hautausmaa-alueiden käyttöä koskevaa ohjausta. Toisin kuin hautausmaan ohjesäännöstä, hautausmaakaavan ja hautausmaan käyttösuunnitelman määräyksistä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Kirkolliskokouksen 11.11.2021 hyväksymän uuden kirkkojärjestyksen on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti nyt esitetyn kirkkolain kanssa. Kirkkojärjestykseen sisältyisi aiempaa laajemmin kirkon toimintaa sekä kirkon tunnustusta, tehtävää, järjestysmuotoa ja hallintoa koskevia tarkempia ja kirkon sisäiseen lainsäädäntövaltaan kuuluvia säännöksiä. Museovirastolla ei ole ollut tilaisuutta perehtyä uuteen kirkkojärjestykseen mahdollisesti sisältyviin seurakuntien kulttuuriomaisuutta koskeviin säännöksiin. Esityksen mukaan kirkkojärjestykseen sisältyy myös säännöksiä kirkon keskusrahaston avustuksista, mm. hakumenettelyistä.

Kirkkolain 5 luvun 14 §:ssä säädettäisiin kirkon keskusrahaston velvollisuudesta jakaa seurakunnille ja seurakuntayhtymille valtiolta eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin – mm. arvokkaiden kirkollisten rakennusten kunnossapito- ja korjauskustannuksiin – vuosittain saatu rahoitus. Osa rahoituksesta voitaisiin esityksen mukaan käyttää kirkolliskokouksen päätöksellä niiden kirkkohallituksen tehtävien kustannuksiin, jotka liittyvät kirkon yhteiseen jäsenrekisteriin ja joista säädetään laissa.

Museoviraston kanta

Museoviraston näkemyksen mukaan kirkkolakiin nyt esitetyt kirkollisten rakennusten suojeluasioihin liittyvät muutokset turvaavat riittävällä tavalla kirkollisten rakennusperintökohteiden ominaisluonteen ja erityispiirteet – lukuun ottamatta sellaisia arvokkaita kirkollisia rakennuksia, joita ei ole kirkkolailla suojeltu. Näissä tapauksissa turvaaminen tulisi riippumaan kohteen omistavan seurakunnan tai seurakuntayhtymän omasta päätöksestä (johon Museovirastolla ei olisi muutoksenhakuoikeutta) ja saattaisi edellyttää nykyistä useammin kirkkohallituksen tekemää suojelupäätöstä. Tältä osin on ennakoitavissa, että lakimuutos tulisi lisäämään kirkkolain mukaisiin suojeluesityksiin liittyviä Museoviraston työtehtäviä.

Tarvittaessa lisätietoja asiasta antavat lakimies Antti Salonen (0295 33 6130 / antti.salonen@museovirasto.fi) ja erikoisasiantuntija Laura Tuominen (0295 33 6257 / laura.tuominen@museovirasto.fi).

Osastonjohtaja

Ulla Salmela

Erikoisasiantuntija

Laura Tuominen

Tiedoksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirkkohallitus

